

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Turistide alkoholi ostumahu uuring

Tallinn
Aprill 2007

Tellija: EV Põllumajandusministeerium

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Vilja Vähi

Projektigrupi koosseis: Piret Hein, Pille Liivaauk

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Eesti väliskülastajate arv ja struktuur.....	7
Turistide poolt kaasa ostetud alkohol.....	8
Turistide alkoholi tarbimine Eestis kohapeal	18
Turistide alkoholi brändieelistused Eestis.....	20
Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Rootsis ja Soomes.....	23
Kokkuvõte	30

Sissejuhatus

Töö on teostatud EV Põllumajandusministeeriumi tellimusel.

Töö **eesmärgiks** on anda hinnang turistide poolt ostetud alkoholsete jookide mahule ja ise-loomustada selle trendi põhilistes Eesti turismipiirkondades. Turistide all mõeldakse antud töös välituriste. Kooskõlastatult tellijaga olid töö ülesanneteks:

- leida kui suure osa moodustavad turistide kaasaostud alkoholi müügikäibest ja tarbimisest;
- kuidas on turistide alkoholsete jookide ostud ajas muutunud;
- millised on turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide brändid.

Töös on kasutatud EKI poolt läbi viidud alkoholikaupluste vaatlusi ja juhatajate küsitluse ning turistide intervjuerimise vastuste tulemusi, ESA majutuste statistikat, tollistatistikat, aktsiisimaksude laekumise statistikat, EAS Turismiarengukeskuse infomaterjale, Rootsi SoRAD-i ning Soome Statistikaameti, STAKES-i ja STTV-i tehtud põhjalikke alkoholsete jookide tarbimis- ja turistide alkoholi sisseveo uuringuid. EKI viis kaupluste küsitluse läbi 2006. aasta oktoobris 14-s Tallinna kesk- ja vanalinna ning sadamapiirkonna alkoholi- ja toidukaupluses intervjuude vormis. Turistide küsitlus intervjuudena viidi EKI poolt läbi 10. juulist kuni 20. augustini 2006.a Tallinnas turistide saabumis- ja liikumiskohtades ning turistide poolt enim külastatavates paikades Eestis.

Töö maht on 31 lehekülge.

Turistide alkoholi ostumahu uuring

Eesti välisküllastajate arv ja struktuur

Peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga ei peeta EL-siseselt enam arvestust piiriületuste kohta. Välisküllastajate saabumist näitavad üksnes majutusstatistika andmed. 2003. aastal, mille kohta on olemas veel ESA andmed välisriikide kodanike piiriületustest Eestisse, moodustasid majutatud välisküllastajad 1/3 kõigist piiri ületanud välisriikide kodanikest (tabel 1).

Majutatud välisküllastajate arv oli ESA 2006. aasta majutusstatistika andmetel 1,4 mln küllastajat, eelmise aastaga võrreldes vähenes see 1,8%. Majutatud välisküllastajate seas on võrreldes 2005. aastaga kiiremini langenud küllastatavus Saksamaalt (-17,4%) ja Soomest (-6,3%), samas teistest piirkondadest enam on suurenenud küllastajate arv Venemaalt (+26,4%) ja Norrast (+19,5%). Lähiriikide, peamiselt Soome ja ka Rootsi kodanike välisküllastuste puhul on suures osas tegemist nn kaubaturismiga ning seda on tinginud Eesti hindade madalam tase võrreldes nende riikidega. Viimasel paaril aastal on siiski täheldatav Eesti, Soome ja Rootsi hinnatasemete erinevuse vähenemine ning sellega seoses on vähenenud ka ühepäevaküllastajatest soomlaste arv.

Kuivõrd peale liitumist on majutusstatistika andmetel kiiremini kasvanud Eestit küllastanute välisriikide kodanike arvus kaugemal asuvate riikide kodanike külastused, siis on käesolevaks ajaks majutatud välisküllastajate osakaal välisküllastajate koguarvus kõrgem. Samas ei saa soomlaste Eesti küllastatavust iseloomustada majutatud soomlaste vähenemisega, sest paljudel soomlastel on Eestisse ostetud korter või ka maja, kus Eestis olles peatutakse ning mida kasutavad ööbimiseks sageli ka nende tuttavad. Soome enda väga põhjalikud reisi- ja alkoholi sisseveo uuringud 2004-2006. aastate kohta näitavad soomlaste Eesti küllastavuse 8%-list vähenemist 2006. aastal varasemate aastate kasvu asemel¹. Soome uuringute ja Eesti Statistikaameti majutusstatistika uuringute andmete alusel küllastas Eestit 2006. aastal hinnanguliselt kokku 1850 tuhat soomlast. Seega moodustasid Soome kodanikud 44% kõigist Eestit 2006. aastal küllastanud välisriikide kodanikest. 2003. aastal oli soomlaste osakaal välisküllastajate arvust ESA andmetel 53%. Pikaajalisem trend näitab soomlaste osakaalu pidevat vähenemist välisküllastuste koguarvus. Välisriikidest saabujate arv on peale Eesti liitumist EL-iga kiiresti kasvanud aga teistest riikidest, kuigi 2006. aastal vähenes mitmetest riikidest Eestit küllastajate arv. Hinnanguliselt küllastas 2006. aastal Eestit 4,2 mln välisriikide kodanikku, mis on 2,3% vähem aasta varasemast.

¹ Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu -tutkimuksen yhteydessä tehtävä tuontikysely 2004-2006.

Tabel 1

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv (tuh inimest)

	2003	2004	2005	2006	2006/2005, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku*	3377,8	4000*	4300*	4200*	-2,3*
sh USA-st	83,1				
Leedust	127,3				
Lätist	414,4				
Norrast	43,5				
Rootsist	149,8	205*	250*	240*	-4*
Saksamaalt	105,0				
Soomest	1788,2	1925*	2000*	1850*	-7,5*
Suurbritanniast	71,1				
Venemaalt	295,6				
Majutatud väliskülastajate arv	1127	1374	1453	1427	-1,8
sellest Soomest	706	844	799	749	-6,3
Rootsist	67	89	108	106	-1,9
Saksamaalt	68	86	109	90	-17,4
Itaaliast	13	24	27	27	0,0
USA-st	13	19	20	20	0,0
Prantsusmaalt	8	15	17	17	0,0
Norrast	30	36	41	49	19,5
Suurbritanniast	30	39	63	61	-3,2
Venemaalt	37	42	53	67	26,4

*Peale Eesti liitumist EL-iga ei peeta enam piiriületuste statistikat liikmesriikide kodanike kohta. Piiriületuste hinnangud 2004.-2006. aasta kohta on tehtud EKI poolt Soome ja Rootsi reise statistika ning Eesti majutusstatistika alusel.

Allikas: ESA, EKI arvutused

Turistide poolt kaasa ostetud alkohol

Turistide poolt alkoholsete jookide kaasaostude mahu hindamiseks ja rahaliste kulutuste suuruse määramisel on kasutatud 2006. aasta oktoobris EKI poolt läbiviidud turismi- piirkondade alkoholikaupluste spetsialistide ja juhatajate küsitlust, 2006. aasta suvel korraldatud 1000 turisti intervjuude² tulemusi ja ESA andmeid Eestis majutatud väliskülaliste kohta.

Võib öelda, et turistide küsitluse vastused langevad paljuski kokku kauplusespetsialistide poolt antud hinnangutega.

Hinnangute tegemisel on samuti kasutatud Rootsis ja Soomes tehtud põhjalikke uurin- guid elanikkonna alkoholitarbimisest³, kus lisaks riikliku statistika andmetele tarbimise kohta

² Eesti toidu kuvand turistide seas (välisturistide küsitlus), Tallinn 2006. Eesti Konjunktuuriinstituut. Intervjueeriti kokku 1000 väliskülastajat Tallinnas ja suuremates turismipiirkondades

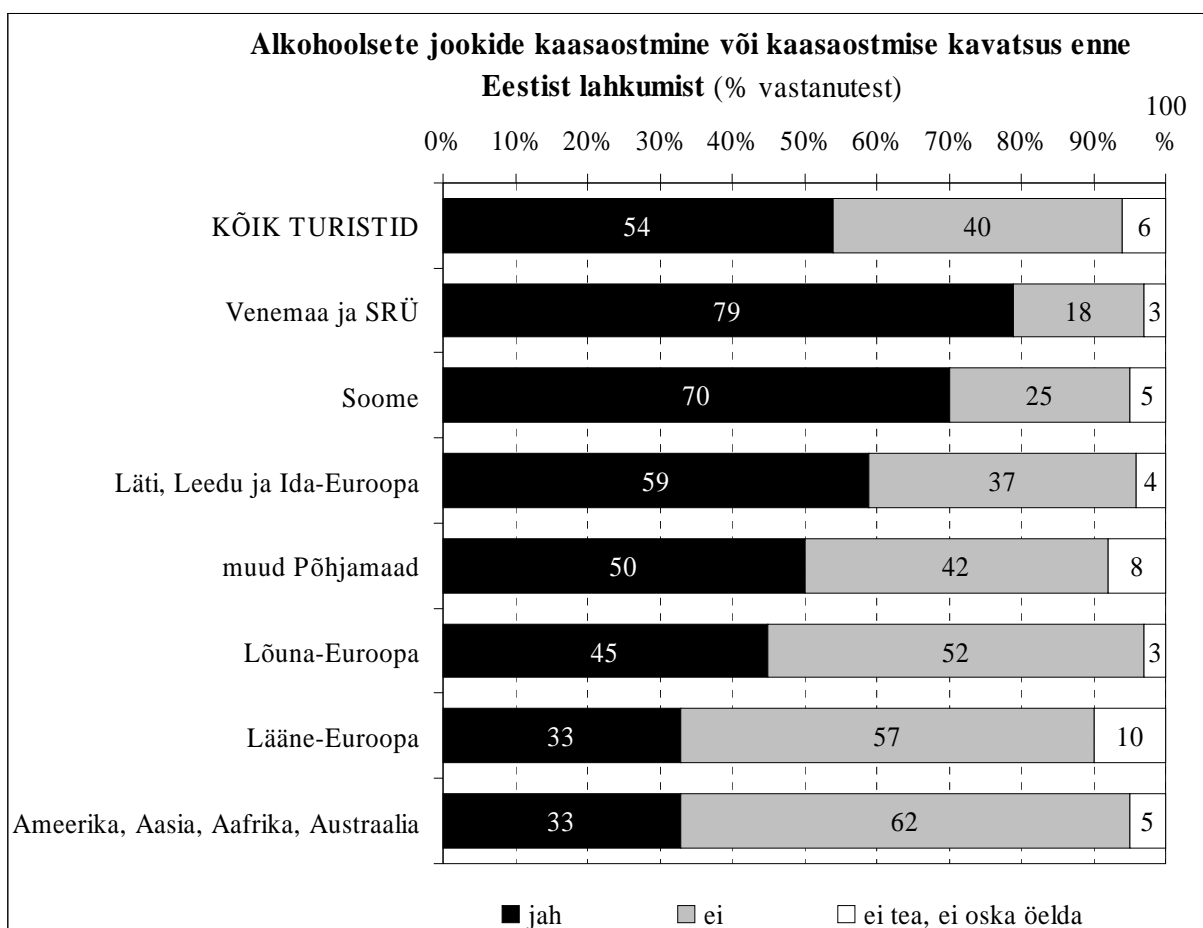
³ 1.Resandeförsel av alkohol. SoRAD, Stockholm 2004.

2.Alkoholkonsumtionen i Sverige under år 2006. SoRAD, Stockholms Universitet. 2006

on käsitlenud ka välismaal tarbitud ja välismaalt kaasa toodud alkoholsete jookide osa nende maade elanike alkoholsete jookide tarbimises, aga ka salaalkoholi osakaalu. Soomlaste ja rootslaste ostud moodustavad peamise osa välisküllastajate alkoholsete jookide ostukogustest Eestis.

Turistide küsitluse järgi **ostis või kavatses** Eestist alkoholsete jooke kaasa osta 54% küsitletutest. Alkoholi ei ostanud ega plaaninud kaasa osta 40% küsitletutest ja 6% ei osanud öelda (joonis 1). Kõige enam väljendasid kaasaostmise soovi Venemaalt ja teistest SRÜ riikidest (79%), Soomest (70%) ja Lätist-Leedust ning teistest Ida-Euroopa riikidest pärit turistid (59%). Teistelt kontinentidelt, Lääne-Euroopast ja Lõuna-Euroopast pärit turistid plaanisid alkoholi kaasa osta aga oluliselt vähem (vastavalt 33%, 33% ja 45%). Seega, mida lähemalt maalt turist Eestisse saabus, seda tõenäolisemalt ostis ta kaasa alkoholsete jooke.

Joonis 1

Allikas: EKI (tarbijauuring)

Välisküllastajate rahvusliku päritolu struktuuri muutused peegeldusid ka kauplustest alkoholsete jookide ostukogustes ja -valikutes. Kuna Soome turistide osakaal väliskülas-

3. Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu -tutkimuksen yhteydessä tehtävä tuontikysely

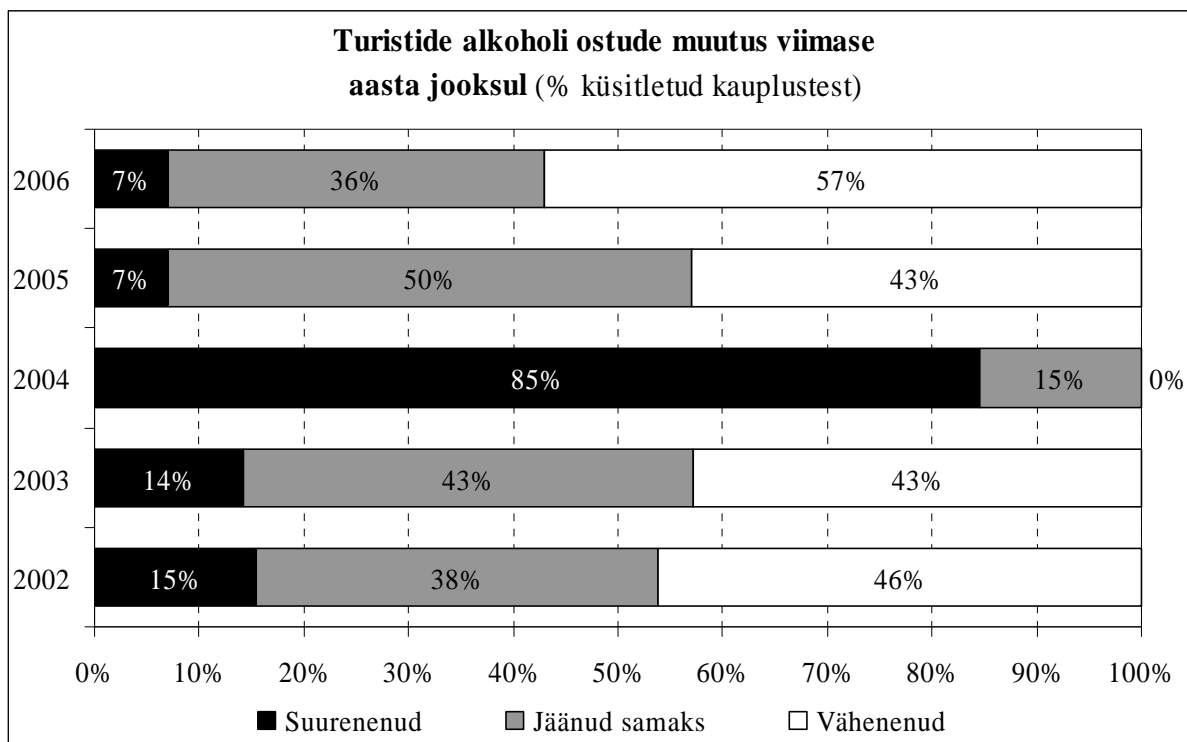
4.STAKES – Sotsiaali- ja tervisealan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

5.Alkoholijuomien matkustajatuontiseuranta 2006. TNS Gallup OY.

tustes vähenes, siis vähenesid ka keskmised alkoholiostu kogused turisti kohta. Lisaks ostsid soomlased alkohoolseid jooke kaasa vähem kui varem - kõige enam vähenesid õlle ostud. Põhjusi oli siin mitmeid: 1) Soomes on avatud Helsingis kolm Eesti toidukaupade kauplust, kus on müügil ka Eesti õlu; 2) enam ei ole Eesti soomlastele odavaim ostuparadiis, Soomes Lidl odavpoodides müüakse sageli õlut kampaaniahindadega, mis on vaid veidi kallimad kui Eestis; 3) aktsiisimaksude alandamise tõttu Soomes on alkohoolsete jookide hinnavahe Eesti ja Soome kauplustes vähenenud. 2006. aastal külastas Eestit lisaks Soome, Rootsi, Norra ja Saksa turistidele palju turiste Itaaliast, USA-st, Prantsusmaalt, Inglismaalt, Hispaaniast ja Jaapanist ning nende alkoholiostud erinesid soomlaste ostudest oluliselt.

EKI alkoholikaupluste küsitluste tulemustest selgus, et Tallinna vana- ja kesklinna kaupluste alkohoolsete jookide ostudest moodustavad turistide ostud üle poole, Mere puiestee äärsetes ja sadamapiirkonna kauplustes aga 70%-100%. Turistide arvu suurt kasvu märkisid vana- ja kesklinna kauplused, kuid turistide rahvuslik koosseis on muutunud ja alkoholiostud koguseliselt vähenenud. 36% turismipiirkonnas asuvatest alkoholikauplustest hindas turistide oste 2006. aastal võrdseks eelmise aastaga ja 57% kauplustest vähenenuks (joonis 2). Alkoholiostude vähenemist turisti kohta keskmiselt märkisid mitmed sadamapiirkonna kauplused, mida külastavad enamuses laevadega reisivad turistid (soomlased).

Joonis 2

Allikas: EKI (alkoholi kaupluste spetsialistide küsitlus)

Turistidel, kes ostsid või kavatsesid alkoholi kaasa osta, paluti intervjuudes nimetada, milliseid alkohoolseid jooke nad kaasa ostsid või kavatsesid osta. Tegemist oli lahtise küsimusega, kus etteantud loetelud puudusid. Lahtisele küsimusele vastasid peaaegu kõik, kes

väljendasid alkoholsete jookide kaasaostu soovi ehk 54% küsitletutest. Tulemused on toodud tabelis 2.

Selgus, et **peamiselt ostsid** turistid Eestist kaasa õlut (43% alkoholi kaasa ostnutest), likööri (41%) ja viina (41%). Õlle alla liigitati ka Saku õlu, mida nimetas konkreetselt 15% alkoholi kaasa ostnud turistidest. Vana Tallinna likööri nimetas otseselt 29%, viinadest Saaremaa viina 7% ja Viru Valget 6% alkoholi kaasa ostnutest. Nimetatud kolm alkoholsete jookide gruppi olid esimese kolme enammainitu hulgas olenemata turisti päritolumaast. Õlut eelistasid Soome, Põhjamaade ja teiste kontinentide turistid, likööri Venemaa ja Läti-Leedu turistid ning viina jällegi Soome ning ka Lääne- ja Lõuna-Euroopa turistid. Teiste kangete alkoholsete jookide, nagu näiteks konjaki-brändi ja viski, kuid ka veinide, siidrite kaasaostmine oli tagasihoidlikum (vastavalt 14%, 11% ja 9%), see on levinud valdavalt Soome ja teiste Põhjamaade turistide hulgas.

Tabel 2

Alkoholised joogid, mida turistid Eestist kaasa ostsid

(% turistidest, kes ostis või kavatses alkoholiseid jooke kaasa osta)

Kaasaostetud alkohol	KÕIK	Soome	Teised Põhjamaad	Venemaa ja SRÜ	Läti, Leedu, Ida-Euroopa	Ameerika Aasia, Aafrika, Austraalia	Lääne-Euroopa	Lõuna-Euroopa
Vastanute arv	n=542	n=210	n=98	n=73	n=35	n=25	n=57	n=45
õlu (sh Saku õlu)	43	53	46	22	37	52	40	29
liköör (sh Vana Tallinn)	41	28	37	86	60	40	28	42
viin (sh Saaremaa viin ja Viru Valge)	41	51	32	21	26	32	49	47
konjak, viski, brändi, rumm	14	28	10	1	3	0	5	2
vein, vahuvein, šampus	11	18	11	4	6	4	9	0
siider, gin long drink	9	20	3	0	6	8	2	0
muu (traditsioonilised eesti joogid, Riia Balsam jt)	2	0	1	4	3	0	4	2

Allikas: EKI (tarbijauuring)

Tabel 3

Ühe konkreetset alkoholset jooki ostva väliskülastaja keskmine ostukogus turismipiirkonna kauplustes (liitrites)

	2002	2003	2004	2005	2006
Viin	1.0	1.2	3.0	2.5	2.5
Konjak/brändi	0.8	0.9	1.1	1.5	1.2
Liköör	1.1	0.9	1.3	1.7	1.7
Õlu	11.3	12.6	21.6	18.4	10.9
Siider	12.1	11.3	6.8
Long drink	13.1	12.6	6.5
Vein	2.9	2.5	2.5

Allikas: EKI (alkoholi kaupluse spetsialistide küsitlus)

Uuring kauplustes näitas, et Eestist 2006. aastal kaasa ostetud alkoholsete jookide keskmised ostukogused turisti kohta võrreldes 2005. aastaga vähenesid märgatavalt kõigi nimetuste osas (tabel 3), kuid samas suurenes oste sooritanud turistide arv.

Võrreldes varasemate aastatega saabus rohkem turiste paljudest riikidest lennukiga ning nemad sadamapiirkonna kauplustesse ei sattunud, samuti ka kaugetest riikidest kruisi-laevadega Eestisse saabunud turistid viidi vanalinna, mistõttu Tallinna vanalinna ja ka kesklinna kauplused nentisid turistide arvu suurenemist.

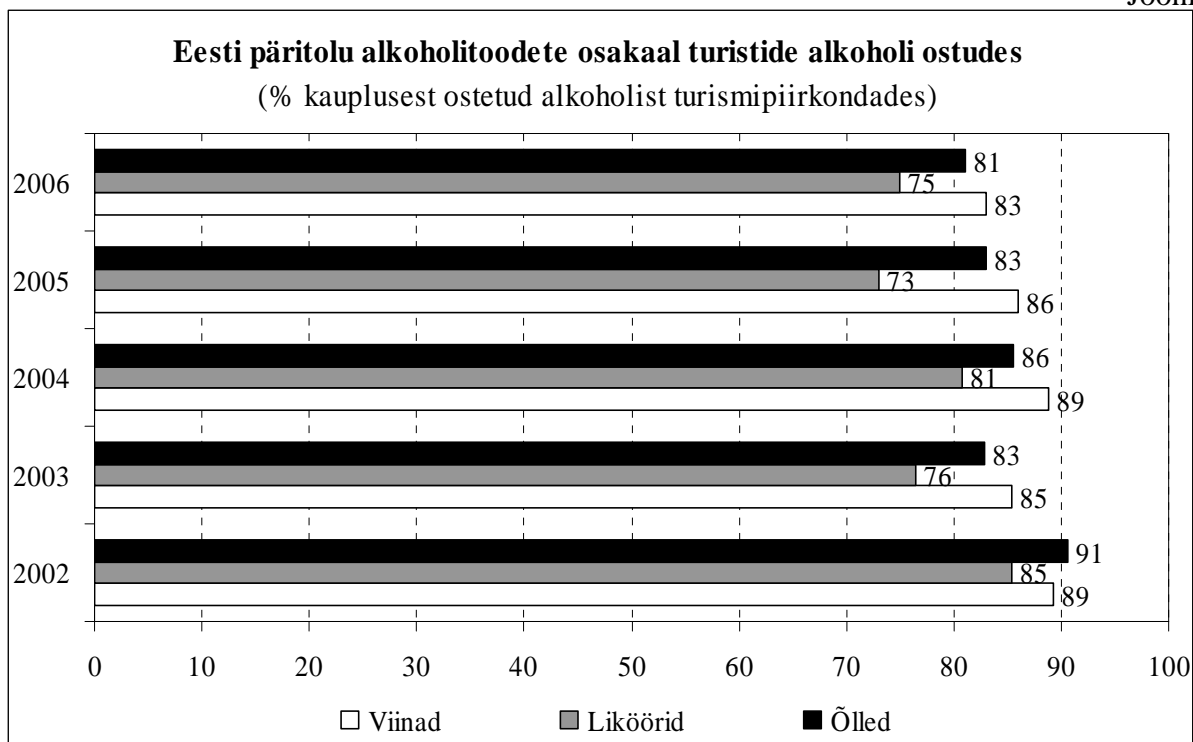
Erinevate rahvuste alkoholsete jookide ostukäitumine oli küsitletud kaupluste spetsialistide hinnangul erinev. Soomlased ostsid põhiliselt odavaid viinasid, likööre, õlut, siidreid ja long drinke. 2006. aastal suurenes soomlaste ostudes oluliselt Eesti tootjate long drinkide ja siidrite osakaal ning vähenes impordi osatähtsus. Samuti olid soomlaste veinieelistuseks odavamad veinid.

Rootslased eelistasid viskit ja odavamaid veine ning importõlut, -siidrit ja -long drinki. Märgatavalt suurenes 2006. aastal alkoholikaupluste külastajate seas Vene ja Läti turistide osakaal, kes ostsid enamasti väikestes kogustes kallimaid konjakeid ja viinasid. Saksa turistide ostud olid tagasihoidlikud - enamasti osteti "Vana Tallinn" likööri kingituseks kaasa. Vana- ja kesklinna kauplusi külastas sel aastal palju asjatundlikke turiste (prantslased, itaallased, ameeriklased, hispaanlased), kes olid hämmingus meie kaupluste rikkalikust veinivalikust ja ostsid kindla piirkonna kalleid veine. Huvitav on märkida, et Jaapani turistid ostsid kaasa Eesti veine. Likööride ostudes suurenes Eesti toodete, peamiselt Eesti marjalikööride osakaal (joonis 3).

Turistidelt, kes ostsid või kavatsesid alkoholsete jooke kaasa osta, küsiti täiendavalt kaasaostetava toote **eesti päritolu olulisuse** kohta. Alkoholi kaasaostjatest (kokku 54% turistidest) pidas toote eestimaist päritolu oluliseks 68%. Eesti päritolu ei ole oluline 23%-le alkoholi kaasaostjatest (joonis 4). Alkoholi eestimaist päritolu hindasid enam ida- ja lõunanaabrid, mujalt Euroopast ja teistelt kontinentidelt saabunud turistid, vähem soomlased, kes sageli ostavad Eestist kaasa just Soomest pärit tooteid. Kaasaostetud alkohol on turistile teatud mõttes suveniiriks. Ida- ja lõunanaabritele lisandub eesti tooteid ostes teadvustatud või teadvustamata nostalgia argument.

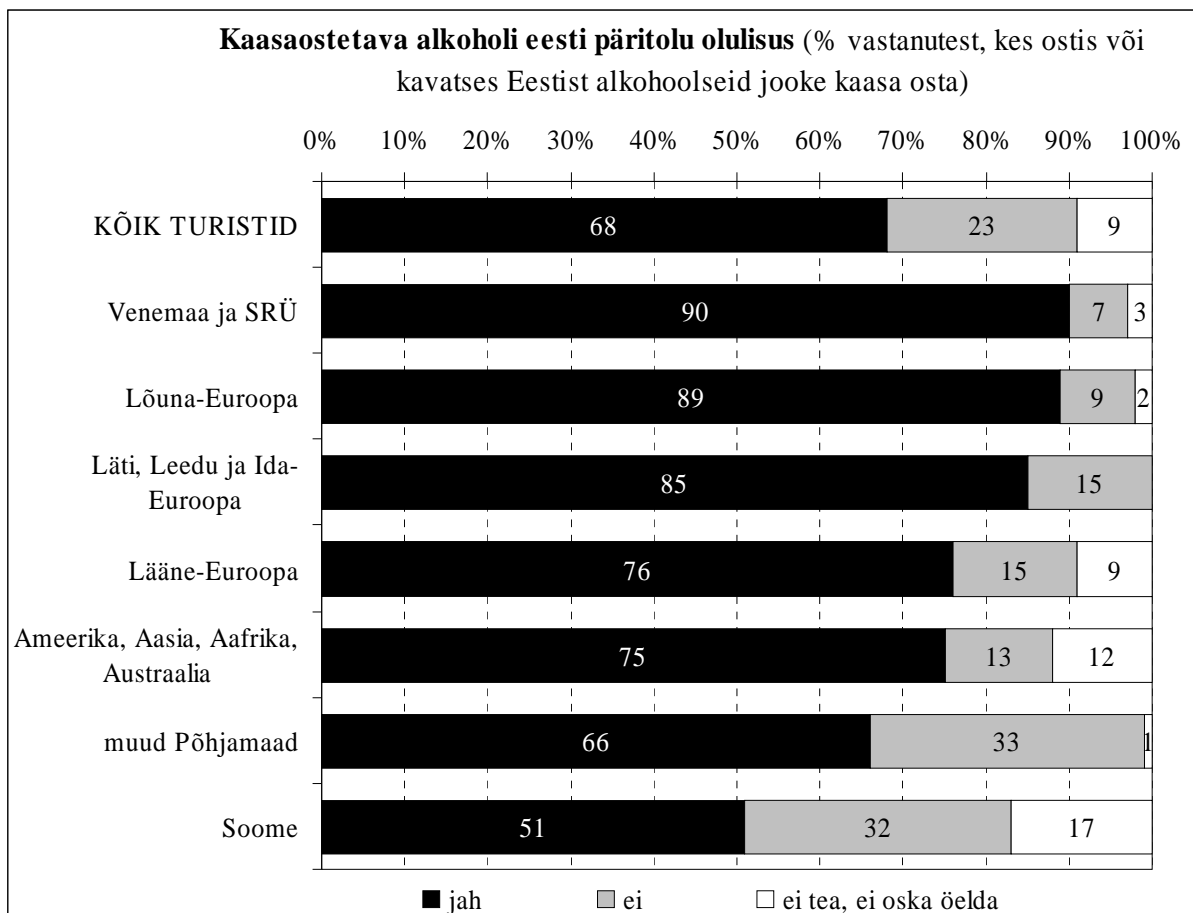
Eestist kaasaostetava alkoholi eestimaisuse eelistamist näitas ka alkoholikaupluste spetsialistide küsitlus, kust selgus, et endiselt oli suurem osa turistide poolt kaasaostetud alkoholsetest jookidest Eestis toodetud.

Joonis 3

Allikas: EKI (alkoholi kaupluse spetsialistide küsitlus)

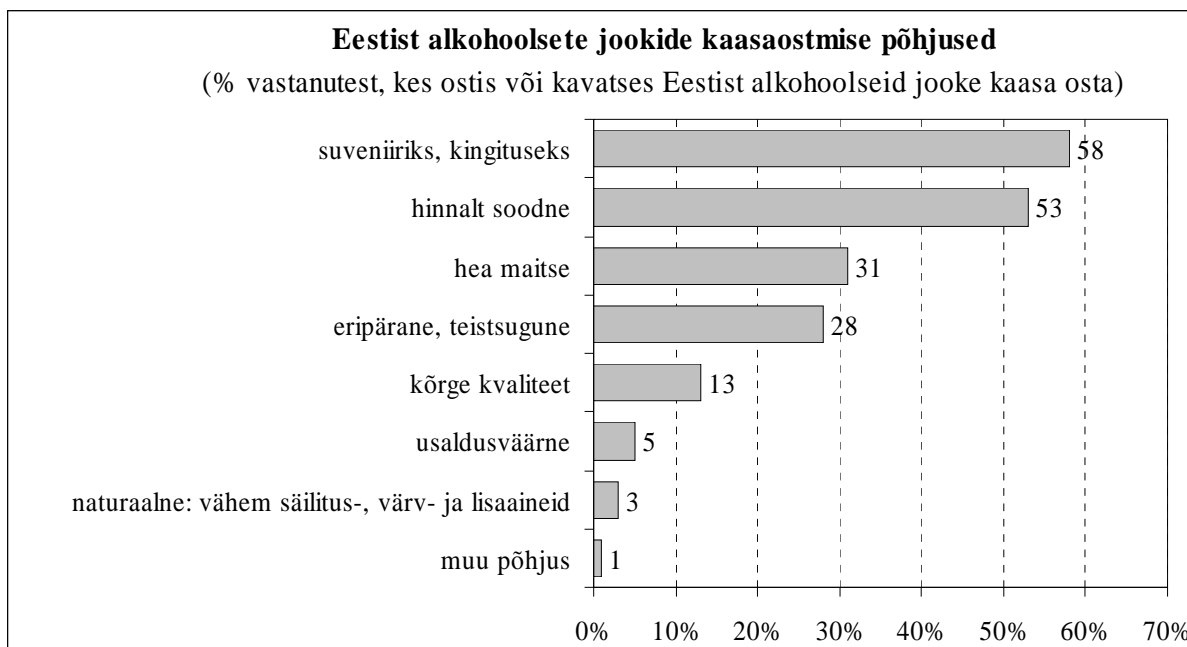
Joonis 4

Allikas: EKI (tarbijauuring)

Turistidelt küsiti ka Eestist alkoholsete jookide **ostumotiivide** kohta, millest selgus, et alkoholsete jooke osteti peamiselt suveniiriks või kingituseks (58%), soodsa hinna tõttu (53%) ning hea maitse (31%) ja eripära tõttu (28%, joonis 5). Naturaalsus, väiksem säilitus-, värv- ja lisaainete sisaldus ei olnud üldises turistide ostumotivatsioonis oluline.

Joonis 5

Allikas: EKI (tarbijauuring)

Turistide küsitlusest selgus, et keskmiselt **kulutas** üks Eestit 2006. aasta suvel külastanud turist toidu ja alkoholsete jookide peale 766 krooni ööpäevas. Välituristide poolt toidule ja alkoholsetele jookidele tehtud kulutustest moodustasid kauplustes tehtud ostud keskmiselt 45% (345 kr) ning toitlustusasutustes tehtud kulutused 55% (421 kr).

Turistide kulutused toidule ja alkoholsetele jookidele olid väga erinevad, kuid iga turist kulutas sellest keskmiselt 72% toidule ja 28% alkoholile. Kuna soomlaste kogukulutused toidule ja alkoholile kokku ning ka alkoholile eraldi olid märgatavalt suuremad kui teistest riikidest pärit turistidel, siis kaalutud keskmisena võttes kaldusid vastused tugevalt suuremate alkoholikulutuste suunas. Seega antud uuringus kasutatud turistide päritolu jaotuse puhul jagunesid keskmised rahasummad järgmiselt: 53% kulutati toidule ja 47% alkoholsetele jookidele. Soomlaste endi ostudes oli alkoholi ostukulude osakaal toidukulutustes koguni 62%, teistel 23-30%. Väiksem oli alkoholikulude osakaal lõuna-eurooplastel ning venelastel ja SRÜ riikidest pärit turistidel. See on ka loogiline, sest lõuna-eurooplastel on alkoholsete jookide suhtes teistsugused maitse-eelistused (veinid) ning venelastel (õlu ja viin) üsna samasugused kui meil, kuid hind omal maal soodsam. Selgelt oli näha, et alkoholi kaasaostvatel turistidel kulus suurem osa (56%) toidu- ja alkoholikuludest alkoholi ostmiseks kui vaid kohapeal tarbinutel (21%). See on jällegi näide ostuturistide ning puhkuse- ja ärituristide erinevast ostukäitumisest Eestis.

Alkoholsete jookide **hinnad** on Eestis võrreldes Soome ja Rootsi endiselt tunduvalt madalamad. Näiteks maksis 2006. aasta septembris 0,7-liitrine pudel 38-40%-list koha-

likku enamostetavat viina Stockholmis 325.48 krooni, Helsingis 232.51 krooni, kuid Tallinnas maksis madalama hinnaklassi viin 87.70 ja kõrgema hinnaklassi viin 147.82 krooni. Pooleliitrine pudel 4,3-4,7%-list heledat õlut maksis Stockholmis 15.09 krooni, Helsingis 26.81 krooni ja Tallinnas 10.50 krooni. Soomlaste poolt armastatud marjaliköörid maksavad Tallinnas keskmiselt 52.89 ja 45%-line Vana Tallinna liköör 93.95 krooni 0,5-liitrine pudel. Nii Rootsis kui Soomes müüakse alkoholiseid jooke (v.a lahjemad õlled, siidrid) ainult riiklikes spetsialiseeritud alkoholsete jookide kauplustes.

Suur hinnavahe on ka põhjuseks, miks suur osa Eesti väliskülalistest alkoholiseid jooke siit koju kaasa viib. Väliskülastajad kulutavad alkoholile Eestis nii toitlustusettevõtetes kohapeal tarbides kui ka kauplustest kojuviimiseks kaasa ostes. Majutatud väliskülastajate arvukuse kasvuga on suurenenud alkoholsete jookide tarbimine toitlustusettevõtetes, seda eriti õlle ja lahjade jookide osas.

Teatud määral on turistide kulutuste suurused erinevad olenevalt nii reisi kestvusest kui ka erinevatest riikidest kodanikel ja seda ka alkoholi ostmisel. Suuremaid kulutusi alkoholile teevad küll mitmepäevaturistid, kuid kulutuste struktuuris on kulutused alkoholile suuremad ühepäevaturistidel. Samas kulutavad mitmepäevaturistid suuremaid summasid toitlustusettevõtetes, kus teatud osa kulutustest moodustab ka alkohol. Ka kauplustes tehtud uuringud ja turistide küsitlus näitasid, et Põhjamaadest saabuvate väliskülastajate kulutused alkoholile on suuremad, kui teistel rahvustel. Kaugematest riikidest saabuvad ostavad kojuviimiseks kaasa suveniirpudeleid ja Eesti eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, ka Riia Palsam jms), lähiriikidest külalised aga odavamaid tooteid koduseks tarbimiseks (viin, õlu, lahjad joogid). Kaupluste spetsialistide küsitluste andmeil ostavad soomlased enam viina, likööri ja õlut. Teised Euroopa Liidu lähiriikide kodanikud eelistavad soomlastest enam kallemaid eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, Kännu Kukk) või imporditud jooke – konjakit ja viskit. Väliskülastajad Lätist, Leedust ning Venemaalt alkoholsetele jookidele kauplustes märkimisväärseid kulutusi ei tee, sest alkoholi hinnatasemed nendes riikides on madalamad. Venemaalt pärit turistide arvates on seal müüdava viina kvaliteet kõrgem kui Eestis, mistõttu alkoholi Eestist kaasa eriti suurtes kogustes ei osteta. Küll aga näitavad küsitlused Venemaalt saabunud mitmepäevaturistide suhteliselt suuri kulutusi alkoholile Eesti toitlustusettevõtetes.

Kaupluseküsitlused näitasid, et turistide osakaal alkoholipoodide külastusel oli võrreldes 2005. aastaga suurenenud ja muutunud oli nende rahvusliku päritolu struktuur, kuid õlle ja lahjade jookide ostukogused olid vähenenud. Samas suurenesid nende jookide ostukogused laevadelt.

Eestit külastanud välisriikide kodanike kulutused alkoholile olid 2006. aastal keskmiselt 236 krooni ühe täisealise külastaja kohta (kasv 4%, 2005 – 227 kr). Selle arvestuse kohaselt ulatus **väliskülastajate poolt kauplustest ostetavate alkoholsete jookide käive jahinnas** 2006. aastal hinnanguliselt 940-950 miljoni kroonini. Alkoholsete jookide 2006. aasta jaekäibest kauplustes (3,95 mlrd kr) moodustab välisostude osakaal ligikaudu 20%. Rahaliselt kulutati enam viina ostmiseks, mille ostukulud ulatusid 2006. aastal 350 miljoni kroonini, moodustades 1/3 välisostude kogukuludest alkoholile. Peale selle kulutati alkoholile ka toitlustusettevõtetes ja laevadel (endises maksuvabas piirkonnas enne Eesti EL-ga liitu-

mist). Laevade kaupluste ja toitlustuse jaekäivet ei arvestata Eesti kogujaekäibesse ja seega ei ole turistide alkoholioste laevadelt antud uuringus arvestatud ka rahalises vääringus. Rahalist käivet toitlustusettevõtetes on raske hinnata, kuna EKI-l puuduvad ülevaated alkoholsete jookide keskmistest väljamüügihindadest nendes ettevõtetes.

Põhilise osa turistide alkoholiostudest moodustasid endiselt Soome kodanike ostud, kuivõrd Eestit külastanud välisriikide kodanikest olid peaaegu pooled soomlased ja Soomega on Eestil ka tihedaim liiklusside. Soomlaste ostueelistuseks olid suuremas osas Eesti tooted või Soomes toodetud alkohoolsed joogid. Kauplustest enamostetavate alkoholsete jookide väliskülastajate ostumahud on toodud tabelis 4.

Tabel 4

Turistide poolt kaasaostetud alkoholsete jookide kogused (miljon liitrit)

	2003*	2004	2005	2006	Kasv -,+ %
KAUPLUSTEST					
Õlu	8,0	16,0	14,0	9,0	-35,7
Kange alkohol	1,9	4,0	3,5	3,7	5,7
sellest viin	1,3	3,1	2,1	2,2	4,8
konjak/viski	0,2	0,2	0,3	0,3	0,0
liköörid	0,4	0,6	0,8	0,8	0,0
Vein	1,2	1,8	1,5	1,5	0,0
Lahjad alkohoolsed joogid	...	2,4	2,3	2,9	26,1
Kokku 100%-lises alkoholis	1,29	2,60	2,58	2,26	-12,4
LAEVADELT					
Õlu	3,7	9,0	9,0	10,0	11,1
Kange alkohol	1,1	2,1	1,7	1,7	0,0
sellest viin	0,5	1,5	1,0	1,0	0,0
konjak/viski	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0
liköörid	0,3	0,3	0,4	0,4	0,0
Vein	0,2	0,9	0,8	0,8	0,0
Lahjad alkohoolsed joogid	...	1,2	2,0	3,2	60,0
Kokku 100%-lises alkoholis	0,63	1,40	1,32	1,48	12,1
KOKKU KAUPLUSTEST JA LAEVADELT					
Õlu	11,7	25,0	23,0	19,0	-17,4
Kange alkohol	3,0	6,1	5,2	5,4	3,8
sellest viin	1,8	4,6	3,1	3,2	3,2
konjak/viski	0,4	0,4	0,5	0,5	0,0
liköörid	0,7	0,9	1,2	1,2	0,0
Vein	1,4	2,7	2,3	2,3	0,0
Lahjad alkohoolsed joogid	...	3,6	4,3	6,1	41,9
Kokku 100%-lises alkoholis	1,92	4,00	3,90	3,74	-4,1

* laevadelt ostud olid 2003. aastal maksuvabast tsoonist ning need Eesti siseturu müügis ei kajastunud.

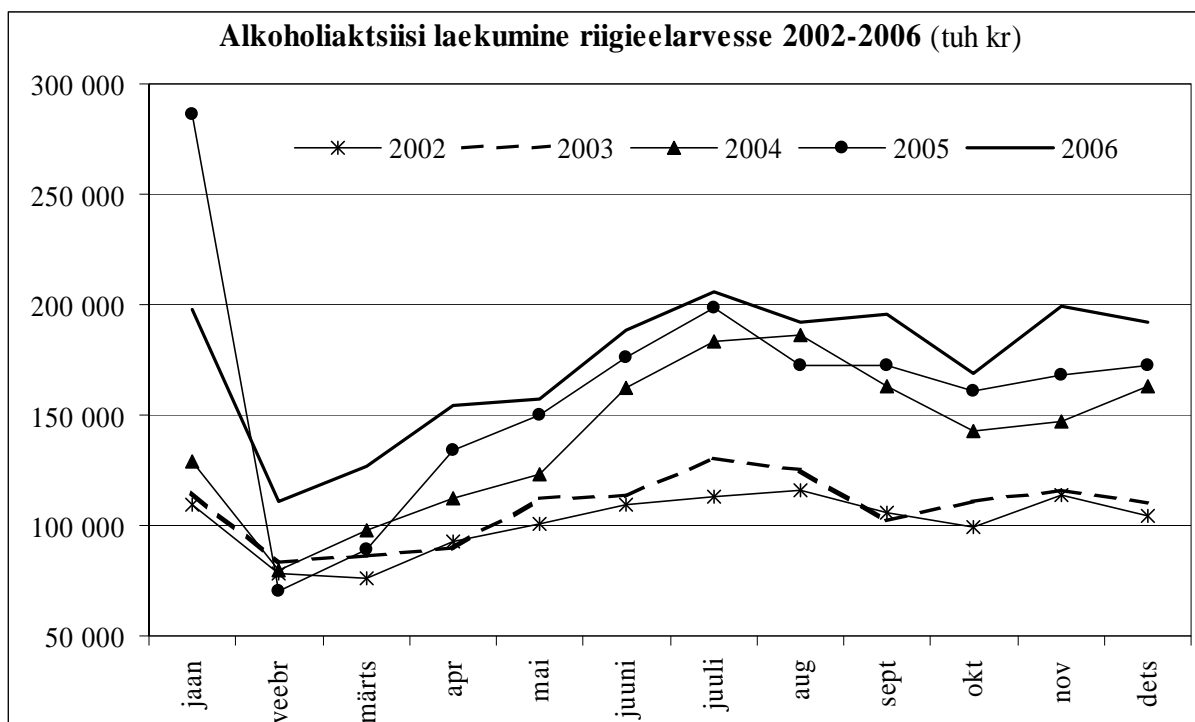
Allikas: EKI

2006. aastal väliskülastajate poolt ostetavate alkoholsete jookide kogused kauplustes õllel vähenesid, kuid teistel jookidel suurenesid. 100%-lises alkoholis arvestatuna väliskülastajate ostud 2005. aasta suhtes vähenesid, ulatudes 2,26 miljoni liitriini, mis on eelmise aastaga võrreldes 12,4% vähem.

Alkoholsete jookide müügiimahtude muutumist siseturul väljendab alkoholiaktsiisi laekumine riigieelarvesse (joonis 6). 2004. aasta 1. maist ei suurenenud alkoholaktsiisi laekumine mitte üksnes siseturul müüdü koguste suurenemise arvel, vaid ka laevadel müügi arvel. Kuni 1. maini 2004 müüdi laevadel alkoholsetid jooke maksuvabalt (ilma aktsiisi- ja ka käibemaksuta) ning peale liitumist hakkas laevadel müügit laekuma riigieelarvesse alkoholiaktsiis ja ka käibemaks. 2005. aasta alkoholaktsiiside laekumine suurenes aga 2005. aasta 1. jaanuarist tõusnud alkoholi aktsiisimäärade tõttu. Aktsiisimaksu laekumise pea 2,2-kordne suurenemine 2005. aasta jaanuaris näitab siseturule müügi sama suurt kasvu kuu aega varem, s.o 2004. aasta detsembris. Ettevõtted tegid 2004. aasta lõpus palju müügitehinguid, et vältida kõrgema maksumäära tasumist. 2005. aasta teistel kuudel ei olnud alkoholaktsiisi laekumine aga eriti palju suurem aastatagusest, arvestades sealjuures ka aktsiisimäärade 5%-list tõusu. Selle alusel oli alkoholi siseturumüügi kogus 100%-lises alkoholis enam-vähem 2004. aasta mahu tasemel. Muutused olid aga eri tootegruppide müügiimahtudes, näiteks kasvas õlle müük kiiremini kangete alkoholsete jookide müügiimahtust.

2006. aasta juulist rakendati kange alkoholi tootmisel maksumärki ning alates oktoobrist tohtis kauplustes müüa vaid maksumärgiga pudeleid. Maksumärgi rakendamise tulemusel suurenes aasta teises pooles ka aktsiisimaksu laekumine.

Joonis 6

Allikas: Eesti Rahandusministeerium

Väliskülastajate alkoholsete jookide kaasaostudele kauplustest lisanduvad ostud laevadelt (enne liitumist maksuvabadest piirkondadest), kuid Maksu- ja Tolliameti ning Soomepoolsete uuringute andmetel olid kangete jookide ostukogused laevadelt poole väiksemad kui kauplustest ehk ligikaudu kolmandiku väliskülastajate poolt väljaviidavast kogusest (tabel 4). 2006. aastal suurenesid aga laevadelt ostetavate lahjade jookide ja õlle ostukogused ning nende jookide ostusuhe kaupluste ja laevade vahel oli võrdne.

Laevadel müüdavate alkoholsete jookide maht 100%-lises alkoholis ulatus 2006. aastal 1,48 miljoni liitri (2005.a 1,32 mln l). 2006. aastal viisid väliskülastajad Eesti kauplustest ja laevadelt ostetuna kaasa alkoholsetid jooke kokku 3,74 miljonit liitrit arvestatuna 100%-lises alkoholis, mis on 4,1% vähem kui 2005. aastal (3,9 mln l).

Seega tuleks Eesti 2006. aasta 100%-lise alkoholi tarbimisest maha arvestada 3,74 mln liitrit ehk 2,79 liitrit kokku ühe Eesti elaniku kohta, kusjuures 1,68 liitrit tuleb väliskülastajate kauplustest ostu arvelt ja 1,11 liitrit laevadelt ostu arvelt (tabel 5).

Tabel 5

Turistide poolt kaasaostetud alkoholi kogus aastas 100%-lises alkoholis
(kauplustest ja laevadelt kokku)

	2003*	2004	2005	2006
Kokku mln liitrit	1,29	1,32	3,90	3,74
Liitrit 1 Eesti elaniku kohta	0,98	2,95	2,89	2,79

*ainult kauplustest, sest maksuvabast tsoonist (laevadelt) ostud Eesti siseturu mahus ei kajastunud

Allikas: EKI

Väliskülastajate poolt kauplustest ja laevadelt ostetud alkoholikogustele lisandub veel turistide alkoholi tarbimine toitlustusettevõtetes, kus tarbimismahud on tunduvalt väiksemad ja mida uuriti 2006. aastal esmakordselt.

Turistide alkoholi tarbimine Eestis kohapeal

Turistide poolt tarbitakse alkoholsetid jooke ka Eesti toitlustusettevõtetes kohapeal. Turistidele esitatud küsimustes paluti hinnata nende poolt päevas tarbitud alkoholsete jookide koguseid ette antud jookide liikide alusel. Koondtulemused on toodud tabelis 6 – 9.

Kõige suurem osakaal turistidest jõi Eestis olles õlut, mida märkis 60% küsitletutest (tabel 6). Veine jõi 19% ja teisi jooke 12-13% küsitletutest. Turistide päritolumaade jaotumise alusel olid eelistused enam-vähem samasuguses järjestuses, kuid Ida-Euroopast, Venemaalt, Ameerikast-Aasiast-Aafrikast pärit turistide seas oli õllejoojate osakaal madalam keskmisest. Soomest pärit turistid edestasid keskmist taset kõikide jookide osas, mistõttu turistide kohapeal tarbitud alkoholsetest jookidest langes soomlastele enamike jookide osas üle 40%, lahjade jookide osas isegi 58% (tabel 7). Kusjuures soomlaste osakaal küsitluses oli 30%.

Tabel 6

Turistide poolt Eestis kohapeal tarbitud alkoholsete jookide keskmised kogused

		Viin, ml	Teised kanged, ml	Õlu, liiter	Vein, ml	Lahjad, liiter
Kõik turistid	vastanute %	12	13	60	19	13
	tarbinute keskmine	124,3	68,7	1,0	315,4	0,52
	turistide keskmine	15,0	8,7	0,6	59,6	0,07
Soome	vastanute %	17	14	63	17	22
	tarbinute keskmine	125,2	62,8	1,3	472,1	0,57
	turistide keskmine	20,9	9,0	0,82	80,5	0,13
Teised Põhjamaad	vastanute %	7	18	62	24	9
	tarbinute keskmine	90,7	66,7	0,73	241,7	0,36
	turistide keskmine	6,4	12,2	0,45	58,9	0,03
Venemaa, SRÜ	vastanute %	15	17	58	23	9
	tarbinute keskmine	92,9	82,5	1,06	310,5	0,66
	turistide keskmine	14,0	14,2	0,62	70,1	0,06
Ida-Euroopa	vastanute %	14	7	46	15	19
	tarbinute keskmine	98,8	80,0	1,1	522,2	0,51
	turistide keskmine	13,4	5,4	0,5	79,7	0,1
Lääne- Euroopa	vastanute %	8	10	63	17	10
	tarbinute keskmine	178,6	50,6	0,82	239,0	0,45
	turistide keskmine	14,5	5,0	0,52	41,7	0,04
Lõuna- Euroopa	vastanute %	12	5	66	20	2
	tarbinute keskmine	100,0	144,0	0,85	204,3	0,5
	turistide keskmine	11,7	7,0	0,56	4,17	0,01
Ameerika, Aasia jt	vastanute %	12	8	48	12	5
	tarbinute keskmine	191,1	66,7	0,96	139,4	0,5
	turistide keskmine	22,3	5,2	0,46	16,3	0,03

Allikas: EKI (tarbijauuring)

Tabel 7

Turistide poolt Eestis kohapeal tarbitud alkoholsete jookide kogumahu jagunemine turistide päritoluriigi või –regioonide alusel (%)

	Turistide osakaal küsitluses (%)	Viin	Teised kanged	Õlu	Vein	Lahjad
Soome	30	42	31	40	40	58
Teised Põhjamaad	20	8	28	15	20	9
Venemaa, SRÜ	9	9	15	9	11	8
Ida- Euroopa	6	5	4	5	8	8
Lääne-Euroopa	17	17	10	15	12	12
Lõuna-Euroopa	10	8	8	10	7	2
Ameerika, Aasia jt	8	11	4	6	2	3

Allikas: EKI (tarbijauuring)

Turistide küsitluse alusel tarbisid välituristid Eestis olles alkoholseid jooke 100%-lises alkoholis kokku 0,8 miljonit liitrit (tabel 8). 2006. aasta turismihooaja soe ja päikseline ilm soosis eriti õlle ja lahjemate jookide tarbimist. Selline turistide küsitlus oli esmakordne ning seetõttu puuduvad võrdlusandmed varasemate aastate kohta.

Seega tuleks 2006. aasta Eesti alkoholi tarbimisest maha võtta veel 0,6 liitrit 100%-list alkoholi elaniku kohta aastas (tabel 8).

Tabel 8

Turistide poolt Eestis kohapeal tarbitud alkoholsete jookide kogused 2006. aastal

	Kokku 100%-lises alkoholis	Pudelile märgitud alkoholisisaldusega				
		Viin	Teised kanged	Õlu	Vein	Lahjad
Kokku mln l	0,8	0,25	0,13	10,08	0,1	1,26
Keskmiselt 1 Eesti elaniku kohta liitrites	0,6	0,19	0,10	7,50	0,07	0,94

Allikas: EKI

Järelikult tuleks kokku 2006. aasta Eesti tarbimiskogusest maha arvata välituristide poolt kaasa ostetud ja koha peal tarbitud alkohol kogumahus 4,54 mln liitrit 100%-lises alkoholis ehk 3,39 liitrit ühe Eesti elaniku kohta (tabel 9).

Tabel 9

Turistide poolt kaasaostetud ja kohapeal tarbitud alkoholi kogus kokku* aastas 100%-lises alkoholis

	2003**	2004	2005	2006
Kokku mln liitrit	1,29	1,32	3,90	4,54
Liitrit 1 Eesti elaniku kohta	0,95	2,95	2,89	3,39

* 2006.aastal kaasaostud koos kohapeal tarbimisega, varasematel aastatel ainult kaasaostud.

**2003.aastal ainult kauplustest kaasa ostetud kogus, kuna vabatsoonis (laevadelt) ostud Eesti siseturus ei kajastunud

Allikas: EKI

Turistide alkoholi brändieelistused Eestis

Turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide kaubamärgieelistuste selgitamiseks küsitles EKI turismipiirkonna alkoholikaupluste juhatajaid-müüjaid, kes jagasid oma tähelepanekuid eri rahvusest ostuturistide käitumise kohta ja tõid igas tootegrupis välja 3 enamostetud tootemarki. Tulemused on toodud tabelis 10.

Tabel 10

Turistide poolt enamostatud alkoholsete jookide tootemargid (3 enamnimetatatu seas)
(% antud tootemärke nimetanud kauplustest)

	2002	2003	2004	2005	2006
Viinad					
Viru Valge	100%	100%	100%	86%	86%
Saaremaa	92%	100%	100%	93%	64%
Talu viin				21%	21%
Russky Standart		7%	7%	14%	14%
Hundijalavesi	8%	43%	14%		7%
Koskenkorva	23%	29%	14%	14%	7%
Estonian Crystal Vodka	8%	7%	14%		7%
Lahe viin				7%	7%
Vergi				7%	7%
Stön Vodka			7%	7%	7%
Laua viin			7%	7%	7%
Y2K Vodka			29%		7%
Kapteni viin		21%	14%		
Liiwi Vodka		7%			
Konjakid					
Larsen	58%	62%	54%	62%	54%
St. Remy Napoleon VSOP			38%	77%	39%
Hennessy VS	33%	38%	31%	23%	31%
Gröstedts					23%
Napoleon Courier		8%		23%	15%
Belõi Aist	33%	38%	69%	15%	15%
Henrik Brandy Pet	8%			15%	15%
Hardy VSOP	8%			15%	15%
Remy Martin	8%	8%	15%	23%	8%
Ibis OX			8%	23%	8%
Meukow VS	42%	46%	46%	15%	8%
Renault Carte Noire	8%	8%	15%	15%	8%
Famous Crouse			23%		8%
Luis VX			8%	8%	8%
Gigri					8%
Ballantines			23%		
Jameson			15%		
Chateau Montifaud		15%	8%		
Courvoisier		8%	8%		
Scottish Leader			8%		
Crants			8%		
Jack Daniels			8%		
Royal Edinburg			8%		
Marie XO			8%		

	2002	2003	2004	2005	2006
Liköörid					
Metsmaasika, marjaliköörid	100%	86%	86%	93%	93%
Vana Tallinn	85%	93%	93%	79%	93%
Liviko Maasikaliköör				71%	71%
Jägermeister			14%	29%	36%
Kohviliköör	15%	29%	29%	50%	29%
Soome liköörid	8%			14%	14%
Kooreliköörid			43%	14%	14%
Amaretto		7%	7%	7%	7%
Bailyes	15%	7%		7%	7%
Minttu		29%	14%	14%	
Sambuka		7%	7%		
Boyleys Pisang			7%		
Dooleys			7%		
Brendaus		7%			
Donna	8%				
Kiiu Torn	8%				
Kännu Kukk	8%				
Õlled					
Saku Originaal	100%	100%	100%	100%	100%
A le Coq Premium	50%	71%	71%	71%	57%
Koff	42%	50%	29%	57%	43%
Karjala			14%	50%	21%
Saku Rock					14%
Mariestad				7%	7%
A le Coq Double Bock					7%
Lapin Kulta			7%	14%	
Saaremaa	8%	7%			
Tšehhi		7%			
Saku Tume		7%			
Frederik	8%				
Holsten	8%				

Allikas: EKI (alkoholi kaupluse spetsialistide küsitlus)

Küsitlusest selgus, et turistide **lemmikviinadeks** olid endiselt AS Liviko Viru Valge ja AS Ofelia Saaremaa viin. Põhilised viina ostjad olid soomlased, kes ostsid viina ka kohvri-tesse pakendatult.

Konjakitest-brändidest ostsid turistid Eestist kõige enam Prantsuse brändisid (St Remy Napoleon) ja konjakeid (Larsen, Hennessy). Uue tootena nimetati Gröstedtsi.

Likööridest ostsid turistid Eestist enamasti kaasa kas Vana Tallinnat või marjalikööre. Kõige populaarsem oli Liviko Maasikaliköör, samuti Liiwi Heliisi Metsmaasikaliköör.

Väga populaarne oli Jägermeisteri liköör. Endiselt olid lemmikud ka erinevad koore- ja kohviliköörid, need nii eestimaiste kui imporditudena.

Turistide poolt ostetud **õllede** sortiment oli samas üsna väike, peamiselt osteti Eestist kaasa Saku Originaali. See oli ka kõikides turismipiirkonna kauplustes müügil. Populaarsu- selt teiseks kaasaostetavaks õlleks oli A le Coq Premium. Soomlased ostsid ka Koffi ja Karja- lat ning rootslased Mariestadi õlut.

Long drinkidest osteti enam Saku Gini (79%), Sinebrychoffi ja Hartwalli (57%), Tartu Gini (21%) ning Saku Zippi (8%).

Siidritest olid turistide seas eelistatumad Upcider 57%-ga, Golden Cap ja Saku Kiss 45%-ga.

Veinide valik, mida turistid ostsid, oli väga lai. Lisaks Tšiili veinidele olid 2006. aas- tal väga populaarsed kindla piirkonna veinid Soave, Rioja, Tommasi Amarone, Chateau Vienx Orimes jt.

Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Rootsis ja Soomes

Rootsi range alkoholipoliitika (riiklik jaemüük, kõrge aktsiis) ja madalad tollimäärad reisijate alkoholi sisseveol (tabel 11) hoidsid alkoholi tarbimise 1995-1999. aastatel stabiil- sena 8-8,5 liitri 100%-lise alkoholi piires ühe täiskasvanud (15 aastased ja vanemad) elaniku kohta. Sisseveopiirangute järk-järgulise vähendamise tulemusel on 2000. aastast alates tarbi- mine kasvanud kiiremini ja seda nii registreeritud kui registreerimata tarbimise kasvu taga- järjel. 2004. aastal, mil ühtlustati tollipiirangud EL-is üldiselt kehtivate tollimääradega, kas- vas kogutarbimine veelgi, kuid registreeritud tarbimine vähenes 2003. aastaga võrreldes 4%. Kogutarbimise kasvu põhjustas registreerimata tarbimise 19%-line kasv. Viimane oli tingitud nii reisidelt kaasa toodud koguste kui salakaubanduse kasvust. Uuringute kohaselt kasvasid 2004. aastal reisidelt kaasa toodud kogused 18% ja salakaubandus 29%. 2004. aastal tarbis üks täiskasvanud rootslane keskmiselt 10,5 liitrit alkoholiseid jooke arvestatuna 100%-lises alkoholis, millest 2,7 liitrit oli reisilt kaasa toodud, 0,8 liitrit salaturult ostetud, 0,4 liitrit kodus valmistatud ja 6,6 liitrit registreeritud turult ostetud.

Tabel 11

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Rootsis

(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
01.01 1995 –	1 kange või 2 aperitiivi		5	15
01.07 2000 –	1	3	20	24
01.01 2001 –	1	6	26	32
01.01 2002 –	2	6	26	32
01.01 2003 –	5	6	52	64
01.01 2004 – ("EL-kvoot)	10	20	90	110

Allikas: Rades direktiv 2000/44 EG, Finansdepartementet

2004. aasta jäi alkohoolsete jookide tarbimises lähiaastate kõrgeima tasemega aastaks. 2005. aastal hakkas tarbimine vähenema ja vähenemine jätkus ka 2006. aastal (tabel 12). Positiivne trend on sealjuures registreeritud turu osakaalu suurenemine reisiselt kaasa toodud jookide osatähtsuse languse arvel. 2006. aastal moodustas registreeritud turg 70% alkohoolsete jookide tarbimises (2004.a 62%).

Tabel 12

Alkoholi tarbimise struktuur Rootsi registreeritud ja registreerimata turul

Aasta	Tarbimine 100%-lises, l/1 täiskasvanu kohta	Osakaal kogutarbimisest, %			
		registreeritud turg	registreerimata turg		
			reisiselt toodud	kodus valmistatud	salaturg
2001	9,3	72	20	4	4
2002	9,9	70	19	5	6
2003	10,2	67	22	4	7
2004	10,5	62	26	4	8
2005	10,2	65	22	3	10
2006	9,70	70	19	3	9

Allikas: SoRAD

Tabel 13 andmeil kasvasid kõikide reisilt kaasa toodud jookide kogused aastani 2004 ning on peale seda langenud 2006. aastaks isegi allapoole 2002. aasta koguseid. Kiirem kasv 2003-2004. aastail ja 2005-2006. aastate aeglasem vähenemine on olnud kangetel piiritusjookidel. 2004. aastal suurenes kiiremini reisijate poolt kaasa toodud kangete piiritusjookide kogus – 27% (tabel 13). Kaasaostetud õlle kogused suurenesid 21%, veinid 6% ja kogu kaasa toodud alkoholikogus 100%-lises alkoholis suurenes 20%. Osturiikideks on olnud madalama alkoholiaktsiisimääradega riigid, Saksamaa (2003. aastal 42% reisiselt toodud kogusest), Taani (24%) ja 2004. aastal lisandus ka Eesti.

Tabel 13

Rootslaste reisilt kaasa toodud alkohoolsete jookide dünaamika 2004-2006.a (mln l)

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus +,-%	
						2004/03	2006/05
Õlu	64,8	75,2	92,0	70,8	58,1	+21	-17
Vein	39,9	43,2	46,0	41,8	30,7	+6	-27
Piiritusjoogid	13,1	18,7	23,9	20,3	18,3	+27	-10
Kokku 100%-lises	13,7	16,7	20,2	17,1	14,3	+20	-16

Allikas: SoRAD

Piiritusjookide reisidelt kaasa toodud kogused moodustasid ka kõige kõrgema osakaalu nende kogutarbimises võrreldes veini ja õlle osakaaludega (tabel 14). Tabelist nähtub, et kõigi nende jookide reisilt kaasa toodud osakaal on nende kogutarbimises alates 2005. aastast vähenenud.

Tabel 14

Reisidelt kaasa toodud jookide osakaal vastava joogi kogutarbimisest (%)

Aasta	Piiritusjoogid	Vein	Õlu
2001	29	18	21
2002	27	18	19
2003	40	20	17
2004	44	21	23
2005	40	21	20
2006	38	19	17

Allikas: SoRAD

Kõigi eelpool toodud tabelite alusel avalduvad suurimad muutused kangete piiritusjookide müügis ja nende reisidelt toodud kogustes (tabel 15).

Tabel 15

Kangete piiritusjookide müük Systembolageti kauplustes ja reisidelt kaasa toodud kogused (mln l)

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus, +,- %	
						2004/2003	2006/2005
Systembolaget	23,3	22,1	19,2	18,5	18,7	-13,1	+1,1
Reisidelt toodud	13,1	18,6	23,9	20,3	18,3	+28,5	-9,2

Allikas: SoRAD

Rootsis osteti 2003. aastal Systembolageti kauplustest 49% kogu tarbitavast alkoholist. Kogu registreeritud turg moodustas samal ajal 67% kogutarbimisest. 2004. aastal langes Systembolageti osakaal 43%-le ja registreeritud turu osa 62%-le kogutarbimisest. 2005. aastal, reisilt kaasa toodud jookide osakaalu vähenemise tulemusel, suurenes Systembolageti kauplustest ostetud alkoholsete jookide osakaal kogutarbimisest 48%-ni ja registreeritud tarbimine 65%-ni. 2006. aastal samad arengud jätkusid ning Systembolagetist ostude osakaal tõusis 52%-ni ning registreeritud turg 70%-ni.

2006. aastal vähenes alkoholsete jookide tarbimine Rootsis aasta varasema suhtes 5% ning ühe täiskasvanud elaniku kohta tarbiti alkoholseid jooke kokku 9,7 liitrit arvestatuna 100%-lises alkoholis (tabel 16, joonis 7). Aastaga vähenes kõikide jookide tarbimine. Ostukohtadest suurenesid ostud Systembolageti kauplustest 3%, kuid teistest ostukohtadest ostud vähenesid. Reisilt kaasa toodud kogused vähenesid aastaga 17%, kodus valmistatu tarbimine 23% ja salakaubana tarbitud kogused vähenesid 11%.

Alkoholsete jookide tarbimine Rootsis ostukohtade järgi

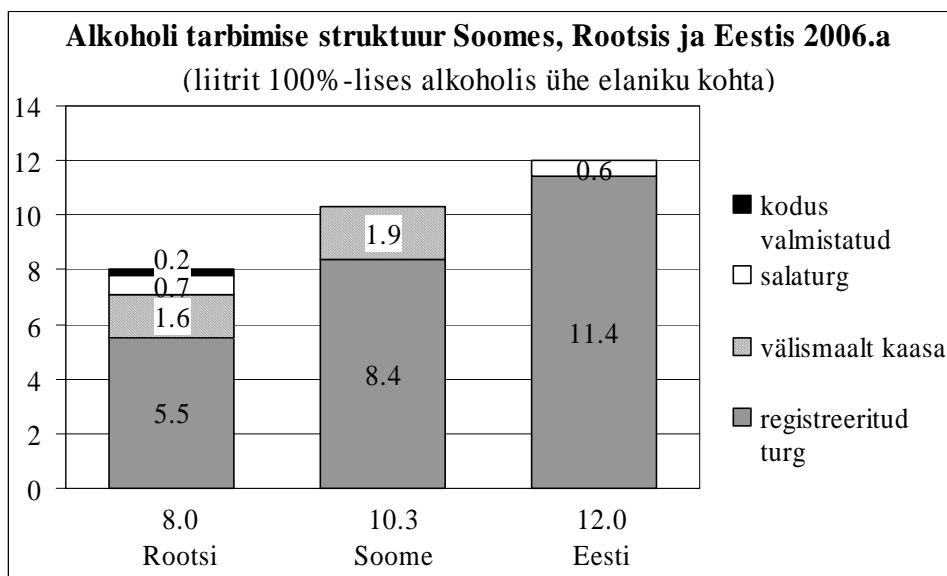
(100%-lises alkoholis l/1 täiskasvanud elanik)

	2005	2006	Muutus, +,- %
Systembolaget	4,92	5,08	+3
Restoranid	0,96	0,94	-2
Rahvaõlu*	0,66	0,64	-4
Reisidelt toodud	2,28	1,89	-17
Salakaup	1,0	0,89	-11
Kodus valmistatud	0,3	0,23	-23
Internetist	0,04	0,04	0
Kokku	10,16	9,70	-5
sh kanged	2,60	2,44	-7
vein	3,87	3,69	-5
kange õlu	2,97	2,89	-3
rahvaõlu*	0,66	0,64	-4

* õlu alkoholisisaldusega 2,25-3,5% ja mida Rootsis tohib müüa tavalistes toidukauplustes üle 18-a vanustele inimestele

Allikas: SoRAD

Joonis 7

Soome, nagu Rootsi sai liitumisel EL-iga õiguse piirata alkoholi sissevedu esialgu kaks aastat, hiljem aga kokku 10 aastat. 2004. aastast lõppesid piirangud ning range alkoholipoliitika ja kõrgete aktsiisimaksude tõttu suurenes alkoholsete jookide sissevedu madalama hinnatasemega riikidest ning seda eelkõige lähiriigist Eestist.

Soome, püüdes oma koduturgu kaitsta, viis 2003. aastal läbi põhjalikud alkoholituru uuringud, mille tulemusel alandati⁴ alkoholsete jookide aktsiisimäärasid 2003. aasta novembris vastu võetud otsuse alusel.

Välisreisidelt toodud koguste piirmäära suurenemisega tollimäärades suurenes 2004. aastal reisidelt toodud alkoholsete jookide kogus 100%-lise alkoholina ligi 70%. Selle tagajärjel suurenes registreerimata tarbimine neljandiku võrra ning selle osatähtsus alkoholi kogutarbimises kasvas 20%-le varasema aasta 18%-lt. Samal ajal vähenesid kodus valmistatud kogused ja salakaubavedu kolmandiku võrra.

Samas kasvas 2004. aastal ka registreeritud tarbimine kiiremini kui 2003. aastal (tabel 17). Registreeritud tarbimine kasvas 2004. aastal 6,8% eelmise 2003. aasta 1,2% asemel ning oli ühe elaniku kohta 8,2 liitrit (2003.a 7,7 l). Tarbimises registreeritud turu osa kasvu põhjuseks 2004. aastal oli aktsiisimaksu alandamine ja mitmed 2004. aastal organiseeritud õlle soodushinnaga kampaaniad.

2005. aastal kasv registreeritud turul aeglustus 1,6%-le varasema aasta suhtes. 2006. aastal suurenes Soome Statistikaameti esialgseil hinnanguil alkoholsete jookide müük 100%-lises alkoholis registreeritud turul 2,1%. Kusjuures ainukesena vähenes alla 22%-lise piiritusesisaldusega jookide müük (-4,5%), teiste jookide müük kasvas ning kiireim kasv oli long drinkidel (+19%).

Tabel 17

Alkoholsete jookide registreeritud tarbimine (müük) Soomes tootegrupiti (mln l)

Tootegrupp	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus, +, - %
Kanged piiritusjoogid	28,2	28,4	33,5	34,7	35,7	2,9
Alla 22% piiritusjoogid	4,3	4,4	5,0	4,9	4,7	-4,5
Veinid	47,3	51,1	50,7	52,4	54,8	4,7
Siidrid	57,1	54,4	52,6	54,0	57,4	6,4
Long drinkid	24,1	26,1	25,3	25,6	30,4	19,0
Õlu	410,5	407,8	428,6	435,0	435,0	0,0
Kokku 100%-lises	39,55	40,02	42,76	43,47	44,38	2,1

Allikas: STAKES

Alkoholsete jookide kogutarbimine 100%-lises alkoholis aga 2006. aastal vähenes kokku 1,9% ja oli ühe elaniku kohta 10,3 liitrit (joonis 7, tabel 18). Tarbimine langes viimasel aastal registreerimata turu vähenemise (-17,6%) ehk suures osas reisidelt kaasa toodud alkoholikoguste vähenemise tagajärjel.

Soome Statistikaameti andmetel (tabelid 19 ja 20), mille vaatluste kokkuvõtteid tehakse kord kvartalis ehk neli korda aastas, vähenesid 2006. aastal soomlaste väliskülastustelt kaasa toodud alkoholsetest jookidest alla 22%-liste piiritusjookide ja õlle kogused

⁴ Alkoholsete jookide aktsiisimaksude alandamise otsus on Soomes vastu võetud novembris 2003. Vastavalt otsusele alanesid aktsiisimaksud järgmiselt (eurot ühele liitrile 100%-lisele alkoholile): Kange alkohol - 28.25 (50.46 endine), vahetoode - 23.56 (39.24), veinid - 19.27 (21.41), õlu - 19.45 (28.59).

hinnanguliselt vastavalt 12% ja 25%, kuid kääritatud ja lahjade jookide sissevedu suurenes peaaegu kolmandiku võrra. Kangete jookide sissevedu kokku vähenes 3%, kuid Eesti suunalt kasvas 9%. Kiire kasv Eesti suunalt oli siidritel ja long drinkidel (43%), samas õlle kaasa-
toomine Eestist vähenes 19%.

Tabel 18

Alkoholsete jookide kogutarbimine Soomes
(100%-lises alkoholis, l/1 el)

	1995	2003	2004	2005	2006	Kasv,+,-%
Registreeritud turg	6,7	7,7	8,2	8,2	8,4	+2,4
Registreerimata turg	2,1	1,7	2,1	2,3	1,9	-17,6
Kokku	8,8	9,4	10,3	10,5	10,3	-1,9

Allikas: STAKES

Tabel 19

Soomlaste kaasa viidud alkoholsete jookide kogused 2003-2006. aastal
(mln l)

	Kanged	Vahetooted	Kääritatud ja lahjad joogid			Õlu
			veinid	siider	long drink	
2003 Eesti suunalt
Kõikidelt välisreisidelt	4,0	1,7	3,6			27,7
2004 Eesti suunalt	3,4	1,2	3,9			15,5
Kõikidelt välisreisidelt	6,3	2,5	8,2			26,2
2005 Eesti suunalt	4,4	1,4	6,2			13,2
Kõikidelt välisreisidelt	7,5	2,6	9,4			23,4
2006 Eesti suunalt	4,8	1,2	2,4	3,0	3,4	10,7
Kõikidelt välisreisidelt	7,3	2,2	4,8	3,5	3,8	17,6

Tabel 20

Soomlaste kaasa viidud keskmised alkoholsete jookide kogused 2003-2006. aastal
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

	Kanged	Vahetooted	Kääritatud ja lahjad joogid			Õlu
			veinid	siider	long drink	
2003 Eesti suunalt	0,8	0,3	0,6			7,7
Kõikide välisreiside keskmine	0,7	0,3	0,6			4,9
2004 Eesti suunalt	1,9	0,7	2,1			8,6
Kõikide välisreiside keskmine	1,1	0,4	1,4			4,5
2005 Eesti suunalt	2,3	0,7	3,3			7,0
Kõikide välisreiside keskmine	1,2	0,4	1,5			3,8
2006 Eesti suunalt	2,8	0,7	1,4	1,7	2,0	6,2
Kõikide välisreiside keskmine	1,2	0,4	0,8	0,6	0,6	2,9

Allikas: Soome Statistikaamet

Lisaks Soome Statistikaameti iga-aastastele küsitlustele viis 2006. aasta jooksul Soomes läbi telefoniküsitlusi ka TNS Gallup OY mitmete alkoholituruga seotud osapoolte tellimusel, selgitamaks välja, kui palju välisreisidelt, kust riigist ja milliseid alkohoolseid jooke kaasa toodi⁵ (tabelid 21-23). Tulemused on ülaltoodud Soome Statistikaandmetest erinevad ning näitavad, et alkoholi reisilt kaasa toomine oli 2006. aastal selgelt väiksem kui 2005. aastal. Uuringu tulemuste järgi toodi 2005. aasta tasemest vähem eriti õlut, siidreid ja kanged jooke. Long drinkide sissetoodud kogus oli endine. Õlle ja kangete jookide maaletoomine vähenes 2005. aastaga võrreldes neljandiku võrra.

Tabel 21

Hinnangud maale toodud alkoholsete jookide koguste kohta Soomes (mln l)

	2004	2005	2006	+,- %
Õlu	37,8	34,6	25,2	-27,2
Siider	4,4	5,7	4,3	-24,6
Long drink	3,2	6,1	6,3	+3,3
Veinid	6,5	8,9	8,0	-10,1
Alla 22% piiritusjoogid	2,6	2,3	2,0	-13,0
Kanged piiritusjoogid	10,8	11,8	8,9	-24,6

Allikas: TNS Gallup OY

Tabel 22

Alkoholsete jookide maaletoomine eri ostukohtadest Soomes 2006. aastal (mln l)

	Õlu	Veinid	Kanged
Laevalt/Eestist	20,4	5,2	6,3
Mujalt EL-st	2,2	2,1	1,6
Väljapoolt EL	2,6	0,7	1,0
Kokku	25,2	8,0	8,9

Allikas: TNS Gallup OY

Tabel 23

Õlle ja kangete jookide maaletoomine Soome eri ostukohtadest (mln l)

	2005	2006	+,- %
Õlu			
Laevast/ Eestist	27,6	20,4	-26,1
Mujalt	7,0	4,8	-31,4
Kanged joogid			
Laevast/ Eestist	8,9	6,3	-29,2
Mujalt	2,9	2,6	-10,3

Allikas: TNS Gallup OY

⁵ Alkoholijuomien matkustajatuontiseuranta 2006. TNS Gallup OY.

Kokkuvõte

Antud uuring on viies EKI-s ühtse metoodika alusel tehtud analüüs. Täiendavalt küsitles EKI 2006. aasta suvel 1000 Eestit külastanud turisti ning selgitas turistide alkoholsete jookide kaasaostmist ja kohapeal tarbimist. Statistiline andmestik selle valdkonna kohta on Eestis endiselt äärmiselt puudulik. Analüüsi täpsemaks läbiviimiseks oleks tarvis teada piiriületuste arvu välisküllastajate päritoluriikide lõikes, täpsemaid uuringuid turistide kulutuste kohta, teha ülevaade Eesti toitlustusasutuste alkoholi hindadest, uurida Eesti elanike alkoholi tarbimist teistes riikides ja kaasaostmist välismaalt.

2006. aastal majutati ESA andmetel Eestis 1,4 mln välisküllastajat, see arv vähenes aastaga 1,8%. EKI hinnangute kohaselt külastas Eestit 2006. aastal 4,2 miljonit välisküllastajat, sealhulgas 44% Soomest. Soomest saabunud Eestit külastanute arv vähenes Soome Rahandusministeeriumi andmetel 8%. Eestit külastanud turistide arv vähenes ka Saksamaalt (-17%) ja Suurbritanniast (-3%), kuid kõigist teistest olulisematest riikidest saabujate arv kasvas.

Turistide uuringu järgi ostis või kavatses Eestist alkoholsetid jooke kaasa osta 54% küsitletutest. Peamiselt ostsid turistid Eestist kaasa õlut (43% alkoholi kaasa ostnutest), likööri (41%) ja viina (41%).

36% turismipiirkonnas asuvatest alkoholi kauplustest hindas turistide oste 2006. aastal võrdseks eelmise aastaga ja 57% kauplustest vähenenuks. Vähenemist näitasid Tallinna sadamapiirkonna kauplused, kasvu vanalinna ja kesklinna kauplused.

Soomlased ostsid suurema osa välisküllastajate poolt Eestist kaasa ostetud alkoholsetest jookidest ning suurem osakaal oli soomlastel ka kohapeal alkoholi tarbimises. Kaupluste müügis oli välisküllastajate keskmised ostukogused kangetel jookidel ja veinil aastaga muutunud vähe, kuid õlle ja lahjade jookide kaasaostude kogus vähenes. Samas suurenesid õlle ja lahjade jookide ostukogused laevadelt, mistõttu kokku lahjade jookide ostukogused suurenesid.

Alkoholi kaasaostjatest pidas toote eestimaist päritolu oluliseks 68%. Seda hindasid enam ida- ja lõunanaabrid, mujalt Euroopast ja teistelt kontinentidelt saabunud turistid, vähem soomlased, kes sageli ostavad Eestist kaasa just Soomest pärit tooteid. Ka kaupluste spetsialistide küsitlus näitas, et turistide poolt kaasa ostetud alkoholsetid joogid olid valdavalt Eestis toodetud (81-91% turistide poolt ostetust). Eestist alkoholi kaasaostu põhilisteks motiivideks oli soov osta kaasa midagi suveniiriks või kingituseks (58% kaasaostjatest) ja soodus hind (53%).

2006. aastal suurenesid välisküllastajate kulutused alkoholsetele jookidele 4%, ulatudes 236 kroonini keskmiselt ühe täisealise küllastaja kohta (2005.a 227 kr).

Alkoholsete jookide jaekäibest kauplustes moodustasid välisküllastajate alkoholi kaasaostud ligikaudu 20%, ulatudes 2006. aastal 940-950 mln kroonini, millest 1/3 kulutati viina ostmiseks. Seda oli 3,3% rohkem võrreldes 2005. aastaga. Peale selle kulutati alkoholile ka toitlustusettevõtetes ja laevadel.

2006. aastal välisküllastajate poolt ostetud alkoholsete jookide kogused 100%-lises alkoholis arvestatuna vähenesid 4,1% 2005. aasta suhtes, ulatudes 3,74 miljoni liitrini.

Sealhulgas vähenesid kauplustest ostud –12,4 % (kokku 2,26 mln l 100%-lises alkoholis), kuid laevadelt ostud suurenesid +12,1% (1,48 mln l).

Eestis olles jõi kohapeal kõige suurem osakaal turistidest õlut (60% küsitletutest). Veine jõi 19% ja teisi jooke 12-13% küsitletutest. Arvestuste järgi jõid turistid 2006. aastal Eestis olles kokku 0,8 mln liitrit alkoholiseid jooke 100%-lises alkoholis väljendatult.

Eesti siseturult väliskülastajate poolt ostetud alkoholsete jookide kogus arvestatuna 100%-lises alkoholis oli 2006. aastal kauplustest ja laevadelt ostul ning turistide kohapeal tarbimise tõttu kokku 4,54 miljonit liitrit. Seetõttu tuleb Eesti elanike alkoholitarbimist vähendada keskmiselt 3,39 liitri võrra ühe elaniku kohta. Sealhulgas moodustavad sellest vähendatavast osast turistide poolt kauplustest ostud 1,68 liitrit, laevadelt ostud 1,11 liitrit ja kohapeal tarbimine 0,6 liitrit. Ilma turistide poolt kaasaostetud ja kohapeal tarbitud alkoholsete jookide kogusteta oleks Eesti alkoholitarbimine 2006. aastal 12,03 liitrit ühe elaniku kohta 100%-lises alkoholis arvestatult.

Uuringust selgus, et turistide lemmikviinadeks olid endiselt AS Liviko Viru Valge ja AS Ofelia Saaremaa viin. Konjakitest-brändidest ostsid turistid Eestist kõige enam Prantsuse brändisid (St Remy Napoleon) ja konjakeid (Larsen, Hennessy). Likööridest osteti enamasti kas Vana Tallinnat või marjalikööre (Liviko Maasikaliköör, Liiwi Heliisi Metsmaasikaliköör). Turistide poolt ostetud õlled sortiment oli üsna väike, peamiselt osteti kaasa Saku Originaali. Populaarsuselt teine oli A le Coq Premium. Soomlased ostsid ka Koffi ja Karjalat ning rootslased Mariestadi õlut. Long drinkidest osteti enam Saku Gini (79%), Sinebrychoffi ja Hartwalli, siidritest Upciderit (57%), Golden Cappi ja Saku Kissi (45%). Veinide valik, mida turistid ostsid, oli väga lai. Lisaks Tšiili veinidele olid 2006. aastal väga populaarsed kindla piirkonna veinid (Soave, Rioja jt).

EKI poolt hinnatud väliskülastajate alkoholsete jookide ostumahtusid siseturul ja laevadel võrreldi Soome ja Rootsi uuringutest pärit reisidelt kaasa toodud kogustega, mis moodustavad põhiosa turistide poolt Eestist välja viidavast alkoholist. Võrdlusvõimalused nimetatud uuringutega tõstavad antud uurimistulemuste usaldusväarsust. Väga põhjalikult tehtud Soome ja Rootsi alkoholitarbimise uuringud peaksid olema heaks suunanäitajaks ka Eesti alkoholitarbimise uuringutele, eelkõige aga riikliku initsiatiivi näitamiseks nende uurin-gute vajalikkusest ja selle riigile väga olulise kauba statistilise andmebaasi täiustamiseks.